

Josipa
Bilić

Viški pustolov – Alviž Geniceo

LJERKA ŠIMUNKOVIĆ, *Burni život jednog Dalmatinca /*

La vita movimentata di un Dalmata,

Split: Hrvatsko - talijanska udruga Dante Alighieri

Split, 2013., 374. str., ISBN 978-953-7808-01-3

Iako živimo u vremenu u kojem se informacije pojavljuju i nestaju munjevitom brzinom te se zbog toga stvara dojam da je gotovo sve – i ono što pripada prošlosti i ono što pripada sadašnjosti – otkriveno, poznato i dostupno, već pri površnom pogledu u povijesnu znanost shvaćamo da je dijakronija određene kulture više nalik nepotpunoj slagalici nego li potpunoj slici. Upravo su zato hvale vrijedni napori svih onih koji gotovo rudarski prianjaju na potragu za povijesnim činjenicama. Među njima je nesumnjivo i Ljerka Šimunković, koja se već godinama bavi, između ostalog, transkribiranjem i prevodenjem povijesnih dokumenata, doprinoseći tako slaganju povijesnog mozaika – primarno dalmatinske mikrokulture.

Knjiga *Burni život jednog Dalmatinca* plod je tako transkripcije i prijevoda rukopisa *Il lungo species facto* Višanina Alviža Genicea, koji se čuva u Arheološkom muzeju u Splitu, u fondu *Arhiv Frane Carrare*. Premda je prethodno jedan dio ovog rukopisa bio preveden i objavljen u autorstvu Hrvoja Morovića, sada je rukopis transkribiran u potpunosti, a na hrvatski jezik preveden je i posljednji dio Geniceovih uspomena, za koje je procijenjeno da će biti zanimljivije širem čitateljstvu, i to oni dijelovi koji se odnose na Geniceov *curriculum vitae*. Rad je rezultat istraživanja dalmatinske kulturne baštine u okviru znanstvenog projekta Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske pod nazivom *Dalmatinsko kulturno ozračje u 19. stoljeću*. Pro-

učavanu baštinu uglavnom čine rukopisi i stari dokumenti na talijanskom jeziku. Knjiga je stoga priređena na hrvatskom i talijanskom, a sastoji se od tri dijela. Uvod donosi biografske podatke o Alvižu, drugi dio je *editio princeps* izvornog rukopisa, a treći se sastoji od zahvale na latinskom jeziku i odabranih pisama upućenih Alvižu Geniceu. Prijevod uspomena na hrvatski popraćen je i komentarima, uglavnom temeljenim na podacima iz arhivske građe,

← Portret
Alviža Genicea,
nepoznati autor,
samostan Maria
Jeutendorf,
Pottenbrunn

koji dokazuju vjerodostojnost teksta i pomažu čitatelju približiti društvo u kojem se pisac kretao.

Dalmacija je tijekom vremena iznjedrila čitav niz zanimljivih ličnosti, ali zasigurno ih je vrlo malo čiji bi se burni život mogao mjeriti s pustolovinama kontea Alviža Genicea (Vis 1767. – Vis 1840.). Njegov životni put mogli bismo usporediti jedino s biografijom slavnog talijanskog zavodnika Giacomina Casanove te je moguće da su njegove pustolovine motivirale Genicea da zabilježi i vlastite. Ovaj se pustolov u ranoj mladosti odlučio otisnuti s rodnoga Visa i otići u svijet. Obogatio se špekulacijama i kartama, stekao veliko bogatstvo, družio se i prijateljivao s najutjecajnijim ljudima svojega vremena, a na kraju izgubio sve posjede i blago te se vratio na rodni Vis, gdje je okončao životni put.

Rukopis je preveden na hrvatski odnosno talijanski jezični standard, a talijanska transkripcija popraćena je komentarima koji upozoravaju na pojedinosti u izvorniku. Imajući na umu da je riječ o stilski i jezično nedosljednom rukopisu, obilatim greškama i precrtavanjima, jasno je da su u, nazovimo to tako, modernizaciju transkripcije i rukopisa uloženi veliki naponi. Iz vrlo pitkog teksta tako doznajemo da je Geniceo, kao pravi Dalmatinac, uspomene počeo pripovijedati usporedbom života i brodoloma. Svoje memoare bilježi u kolovozu 1833. godine u Badenu, gradiću smještenom južno od Beča, koji je tada bio centar okupljanja bečke aristokracije. Pisac napominje da je pišući o sebi navodio tek površne stvari jer za prikazati svoj život u potpunosti trebalo bi mu, kako kaže, nekoliko svezaka

i u tom bi slučaju njegove uspomene postale slavni roman.

Viška obitelj Geniceo, premda ple-mićka, nije bila naročito bogata. Nakon očeve smrti majka Alviža šalje u splitsko sjemenište, koje iste godine pohađa Trogirani Ivan Luka Garanjin, pa i njihovo prijateljstvo vjerojatno datira još od gimnazijskih dana. Nakon nevjerojatnih događaja koje Alviž prepričava u rukopisu, čitatelji bi lako mogli posumnjati da je sve samo plod njegove mašte. Zbog toga je izuzetno važan posljednji dio knjige, sastavljen od njegove korespondencije, koji potvrđuje da su brojni navodi, poznanstva i prijateljstva o kojima piše u uspomenama istiniti. Pisma koja je Geniceo pisao prijateljima u Dalmaciji (braći Garanjin i Nikoli Pappafavi) pisana su na talijanskom jeziku, a ona koja su Geniceu uputili drugi, napisana su na talijanskom, francuskom, njemačkom i latinskom jeziku. Izuzetno su korisni i autoričini komentari pisama u kojima ukratko navodi sadržaj svakog pisma.

Već smo spomenuli da je rukopis na mjestima teško čitljiv jer je Geniceov tekst poprilično zamršen, prepun precrtavanja i popravljivanja, a izričaj neprecizan, nedorečen, ponekad čak i kontradiktoran. Geniceo, naime, nije obraćao preveliku pažnju na gramatiku i ortografiju, što je otežalo ne samo prijevod, već i razumijevanje teksta. Zanimljivo je da je autorica u karmelićanskom samostanu Maria Jeutendorf u Pottenbrunn u Austriji pronašla i Alvižov portret, čiji je autor, nažalost, nepoznat. Usprkos nedozvoljenim aktivnostima, na isti način kao što je galantno darivao žene, Geniceo je pomagao i stanovnicima svojih imanja, pa je i spomenuti samostan

Maria Jeutendorf pomogao poklonivši mu knjižnicu. Dragocjeni su nam tako detaljni opisi obnovljenog samostana, kao i druga opisivanja inventara i namještaja stanova i palača u kojima sam boravi (primjerice, kupuje i renovira čitav treći kat palače Giustiniani u Veneciji). Opsežno kazalo osobnih imena i mjesta, koje autorica iznosi na kraju knjige, svjedoči o društvu u kojem se Alviž kreće i mjestima koje posjećuje. Između ostalih, bio je prijatelj kneza Nikole II Esterhàzija, čuvenog kolekcionara i pasioniranog ljubitelja umjetnosti, kneza Josepha Franza Lobkowitza, kneza Eugena Wr̄bne, baruna Carnea-Steffanea, kontea Pasquale Wrachiena, napuljskog kneza Luigiya de' Medicija i čitavog niza drugih istaknutih osoba. Uz opise aktualnih političkih zbivanja, Geniceo nas u pismima obavještava i o kazališnim predstavama, naručenoj odjeći i modnim dodacima te drugim intimnim detaljima vlastite svakodnevice. Na upit ljubljanskog biskupa navodi tko je sve pisao i ilustrirao splitske starine, opisuje mu knjigu Adamovih grafika i savjetuje kako doći do rijetkih primjeraka.

Objavljeni rukopis popraćen komentari- rima temeljenim na opsežnoj bibliografiji, koja upućuje na detaljno istraživanje i vjerodostojnost podataka, nesumnjivo su doprinos kulturnoj baštini i povijesti, ali i povijesti umjetnosti; sadržeći niz detaljnih opisa onodobnih interijera te ocrtavajući čitavo jedno vrijeme odnosno kulturni krug, uključujući i ukus za umjetnosti, ova autentična povijesna građa može poslužiti za kontekstualizaciju mnogih povijesno- umjetničkih istraživanja u prostornom okviru Alviževih kretanja na prijelazu 18.

u 19. stoljeće. ×